

הדור קיבלוה בימי החש-בראש המולך מהודו

כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, ולא לחינם הילקה אותנו בראשי הנשים ע"י עובדי ה"מולך" מהודו. בת ישראל כשרה, אשר לבשת לראשך כיסוי בד מחמת איסור ע"ז, והשמים לא נפלו. אם ברצונך להמשיך כך בעתיד כדעת המחמירין (1) תבוא עלייך הברכה. ואולם אם ברצונך לנקוט כדעת המקילין ולהתקשט (2) בשיער נכרי מגולה, כדאי שתדעי:

- (א) המתירין (3) לא התירו את השייטל המגולה המכסה את כל הראש, אלא רק בצירוף פריט בד כלשהו (4).
- (ב) הם סמכו על פירוש הערוך (5) מראשוני הראשונים (לפני רש"י), וכך הבינו בפירוש המשניות לרמב"ם (6).
- (ג) אמנם הם מתבטאים: "שיער המכסה שיערה" ו"עשויות לכסות שערותיה האחרות", (3) אך לא את כל הראש.
- (ד) מסתבר שמטרת פריט בד זה הינה כדי להוות סימן והיכר מובהק בין נשואה לפנויה, והוא נדרש מן התורה (7).
- (ה) כיסוי זה (על השייטל, או בצד הפאה החלקית) יכול להיות מטפחת, כובע או אפילו סרט בד (8).
- (ו) שיבוש המילה "פאה" ממשמעות "חלק" למשמעות "מלא" נובע כנראה מהעדר מילה מתאימה בלה"ק לשייטל (9).
- (ז) שיבושים כאלו מצויים בלשון ימינו וכמו "תנאים" שקורין כיום "אירוסין" (10), מצוי ששיבוש מילה קורה במשך מעט שנים (11).
- (ח) השיבוש הנ"ל אירע לפני כ-150 שנה, בעת גזירת הלבוש של הצאר הרוסי שר"י ששלט גם בפולין וליטא, ואסר (בין השאר) את כל כיסויי הראש לנשים, בהשפעת המשכילים. השייטל היה דרך לעקוף את הגזירה (י. אלפסי, "תפארת שבתפארת" עמ' 98). אמנם במערב אירופה שיבשו אותו המשכילים עוד לפני כן (12).
- (ט) ניתן לראות בבירור כי במקום שלא חלה הגזירה, נשארה ה"פאה" במשמעותה המקורית וכגון גליציה ורומניה שהיו אז בשלטון אוסטריה, וכך היה לפני השואה בחסידויות ההן (עד שבאו לארץ ו"נדבקו" מאחרים, למעט סאטמר ועוד). אכן כיום כבר חזרו בוויז'ניץ, בלז ועוד- למנהג הסבתא, ולא חשו ללעז על הראשונים. כנ"ל אצל הליטאים תלמידי הגאון מווילנא אשר עלו לארץ לפני גזירת הלבוש (ועיין הדו-שיח בין רבי שמואל סלנט זצ"ל ורבי יצחק בלזר זצ"ל בספר "ג' דורות בירושלים" עמ' קכ"ז).
- (י) לשאלה המתבקשת מדוע לא דאגו אז הרבנים להחזיר המנהג לאחר תום הגזירה, יש לזכור, כי היתה אז תקופה קשה של התפקרות והיה חשש שיסירו לגמרי את כיסוי הראש (וכמו שקרה בליטא, אפילו נשים חשובות) והרבה "לחץ חברתי" עושה (נשמע מוכר?), וכבר התבטא הרי"מ מגור: "הלוואי שילכו בשייטל" (י. אלפסי, מפי השמועה).
- (יא) ואילו היום הרי "איכשר דרא", ובנים מחמירין יותר מאבותיהן בכל התחומין.

האם דווקא בעניין הצניעות תניחי לצאר הצורר להפיק את זממו?

גדולי הוראה מודעים לתוכן הדברים הועד למען צניעות מחנינו

מקורות לעיון-עבור הבעל

- (1) מהר"י קצנלנבויגן מפדואה, הו"ד בשו"ת "באר-שבע" סי' י"ח.
- (2) פיהמ"ש לרמב"ם (שבת פ"ו מ"ה) "ופאה נכרית ... כמו מגבעת", הו"ד ב"שלטי גבורים" שבת ס"ו: "ופירושו המפרשים".
- (3) "שלטי גבורים" הנ"ל ובעקבותיו הרמ"א בדרכי משה או"ח שג (ו): "מצאתי כתוב בהגהות אלפסי החדשים".
- (4) השלט"ג התיר את הקרינאל (מילה איטלקית שמשמעותה: כרבלת/ בלורית/ רעמה/ פלומה/ שובל/ זנב - עיין במילון CAMBRIDGE SIGNORELLI ערך crinale/criniera.
- (5) ערך פאה (ב') - "כל מידי דמקיף ולא מגין ומכסיה כולה קרו לה פאה ... וכן פאה נכרית דמקפת הראש ולא מכסיה".
- (6) והמגבעת לפיהמ"ש אינה מתחת לשיער הנכרי אלא בצידו.
- (7) כתובות עב: "מדאוריתא קלתה שפיר דמי", ועיין פיהמ"ש לרמב"ם כלים פכ"ד מט"ז ובהגהת מלאכת שלמה "ושל יוצאת לחוץ" - שקלתה המותרת במבוי אינה מצד מלבוש של כיסוי ראש, ולכך טהורה מכלום.
- (8) בערוך ערך "קלת" מסביר שקלתה היינו כיפה, ומצינו לכיפה שהיא ברוחב שתי אצבעות (חולין קלת. ושבת סג:).
- (9) וכמו שיש באנגלית על כל הראש - wig, חלקו: toupee / hair-piece או באיטלקית: parruca וחלקו: parruccino, ועיין ב"פחד יצחק" ערך פאה - "שקורין קרינאל או פירוקינו" ומוצע לקרוא לשייטל-שדה נכרי.
- (10) וכן גבחת/ קרחת (רש"י ויקרא, י"ג, מ"א), ומכנסיים שהם במקור "ממתניים עד ירכיים" בלבד (שמות כ"ה, מ"ב).
- (11) "הני תלת מילי אישתני שמיהו מכי חרב ביהמ"ק" (שבת ל"ו:).
- (12) וראה בספר "HISTORY OF JEWISH COSTUME" למשיח לפי תומו ALFERD RUBENS, שריכז תמונות יהודים ממוזיאונים בכל התקופות, והשייטל אינו בנמצא עד אז.